
Environmentální migrace

Mgr. Lukáš Dolák, Ph.D.

Podzim 2023

Otázka dne

Jak byste Vy sami definovali environmentálního migranta a měly by být na environmentální migranty brány jiné ohledy než na jiné migranty?

Historie environmentální migrace

- před 2 mil. let: migrace homo erectus z afrických pralesů do asijských savan
- 3.–1. stol. př. n. l.: Egypt, opakující se epizody sucha
- 79 n. l.: Itálie, erupce sopky Vesuv
- 1920's–1930's: USA, Dust Bowl (3 mil. lidí)
- 1954–současnost: Kazachstán, Uzbekistán, vysychání Aralského jez.
- 1960's–1980's: ČR, obce Švihov (VN Želiv) a Mušov (VN Nové Mlýny I)
- 1986–2000: Ukrajina, výbuch v Černobylu (350 000 lidí)
- 2005: USA, hurikán Katrina (1,5 mil. lidí; 300 000 trvalá migrace)
- 2012: Čína, výstavba VD Tři soutěsky (1,3 mil. lidí)

Vývoj pojmu environmentální migrant

- 1970's: vznik pojmu „**environmentální migrant**“
 - rapidní nárůst populace, obava z nedostatku zdrojů, environmentální krize, deforestace Afriky
- 1985: první použití pojmu „**environmentální uprchlík**“
- 1990's: rozšíření používání pojmu environmentální migrant
- 2007: **první definice** environmentálních migrantů

Definice environmentální migrace

- *„Jev, kdy byly osoby donuceny dočasně, dlouhodobě nebo trvale opustit své původní bydliště v důsledku významného zhoršení stavu životního prostředí, které jim už nadále nemůže zajistit bezpečné živobytí, nebo/a v důsledku zásadní změny environmentálních procesů, které ohrožuje jejich existenci anebo vážně ovlivňuje kvalitu jejich života.“ (Myers, 1993)*

Definice environmentálního uprchlíka

- *„Všechny osoby, na jejichž život má negativní vliv změna životního prostředí, a které proto opouští své domovy.“* (Mezinárodní organizace pro migraci, 2007)
- *Osoby, které byly donuceny dočasně, dlouhodobě nebo trvale opustit své původní bydliště v důsledku:*
 - *významného zhoršení stavu životního prostředí, které jim už nadále nemůže zajistit bezpečné živobytí (např. ztráta životně důležitých přírodních zdrojů);*
 - *environmentálních procesů, které ohrožují jejich existenci anebo vážně ovlivňují kvalitu jejich života (např. náhlé přírodní katastrofy typu zemětřesení, povodně či hurikány).“* (Stojanov, 2007)

Příčiny environmentální migrace

- **Přímé**

- náhlé přírodní katastrofy (např. zemětřesení, sesuv, tropická cyklóna)
- rozvojové projekty (např. výstavba přehrad, těžba přírodních zdrojů)
- pomalé změny životního prostředí (např. změna klimatu, deforestace, desertifikace, degradace půdy, růst hladiny světového oceánu/HSO aj.)
- nehody a průmyslové havárie (např. Černobyl, Fukušima)
- konflikty a války vedoucí ke zhoršení životního prostředí (např. zničení zdrojů pitné vody)

- **Nepřímé**

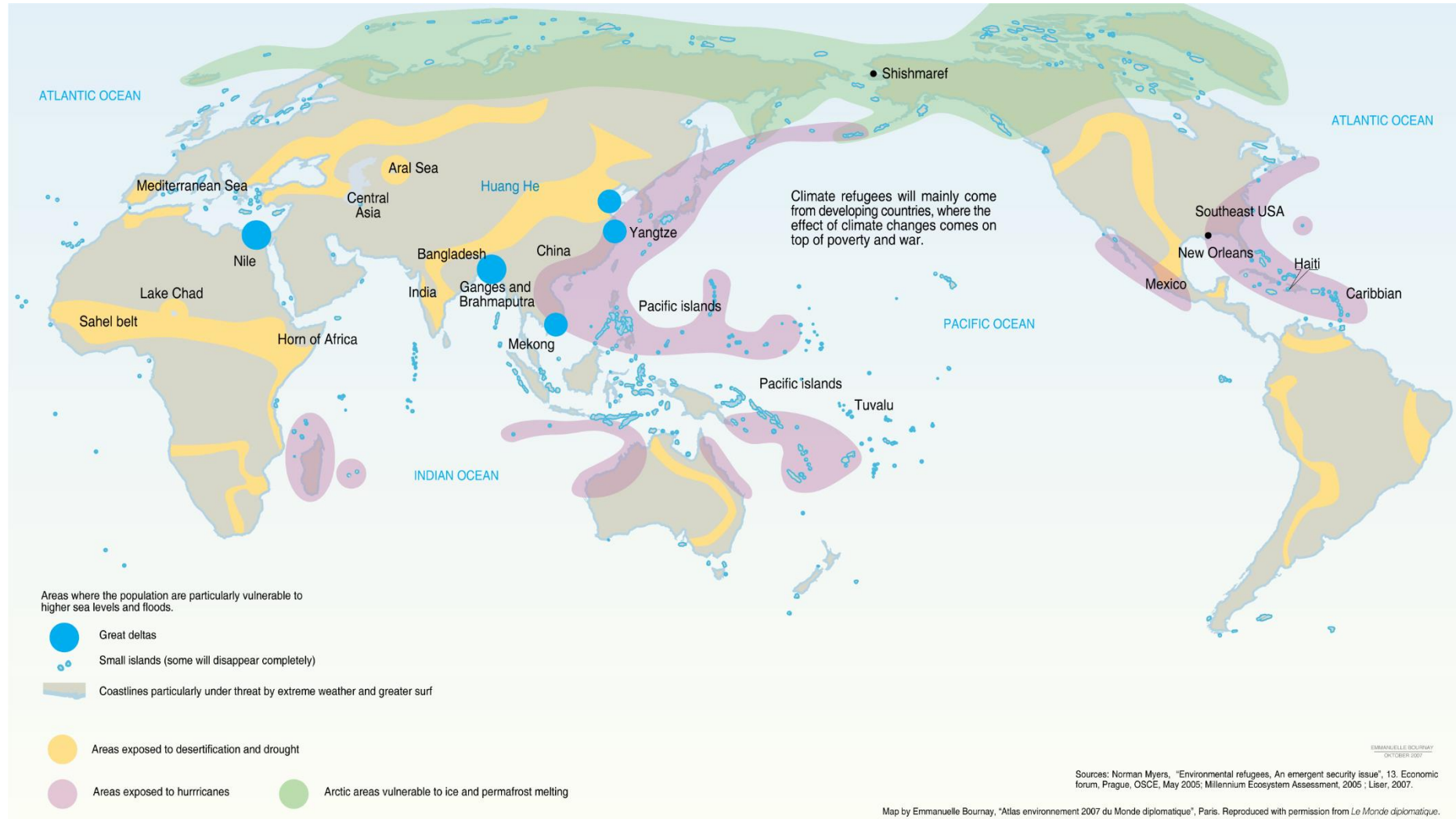
- populační růst, chudoba obyvatelstva, podvyživenost, neúroda, nezaměstnanost, pandemické nemoci, rychlá urbanizace, nestabilní politická situace

Problematika stanovení příčin environmentální migrace

- Env. migrace **kombinací více příčin** (hurikán Katrina)
- Neuvědomění si **primární příčiny** migrace (např. zemětřesení a neschopnost vlády zajistit likvidaci následků, degradace půdy vedoucí k chudobě a ekonomickým ztrátám)

Příčiny environmentální migrace

Typy environmentální migrace a migrantů

- **Migrace**

- vnitrostátní/vnitřní (převažující – 61 %)
- mezinárodní/vnější (rozmach s rostoucím dopadem změn klimatu)

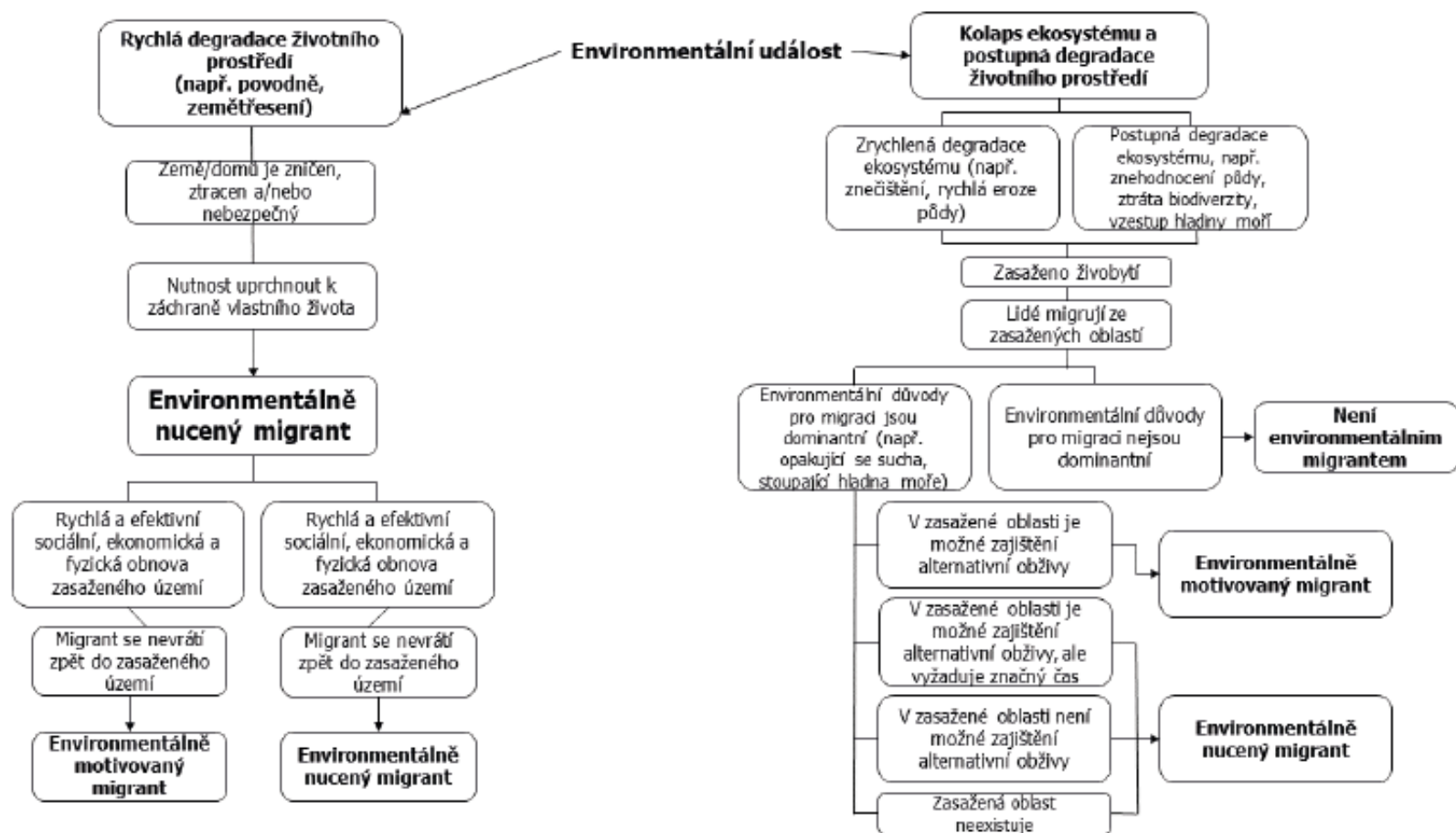
- **Migranti**

- environmentální uprchlíci
- environmentálně nucení migranti
- „motivovaní“ environmentální migranti

Typy environmentálních migrantů

- **Environmentální uprchlíci**
 - jedinci dočasně prchající před následky živelních pohrom
- **Environmentálně nucení migranti**
 - lidé opouštějící domov z důvodu vyhnutí se výrazného zhoršení ŽP
 - nižší naléhavost uprchnutí
 - možnost návratu v případě, že je postižené území k dispozici (sucho)
- **„Motivovaní“ environmentální migranti**
 - lidé uvažující o emigraci z důvodů socio-ekonomických a zhoršení ŽP
 - oblasti postupné degradace zemědělské výroby

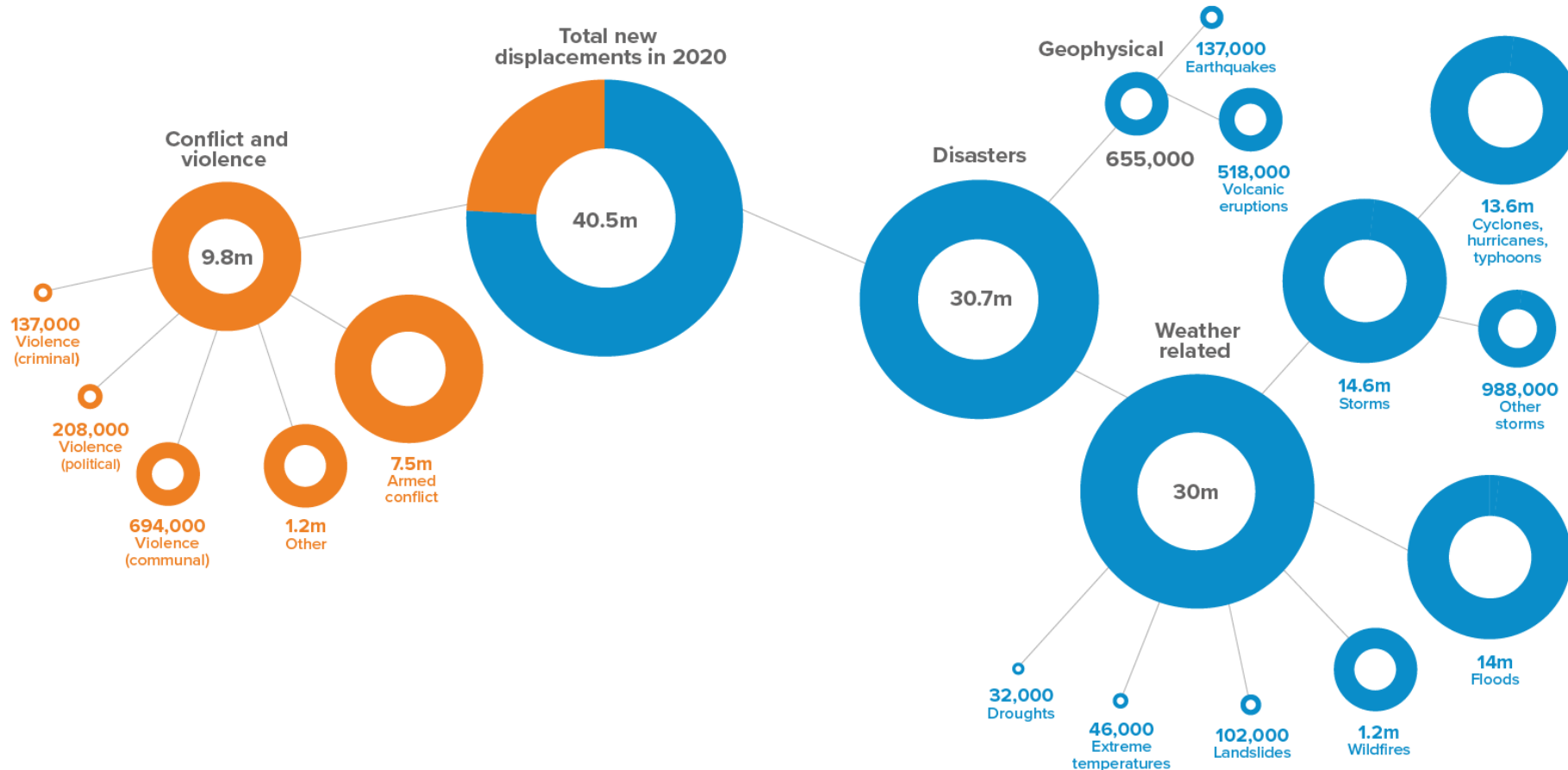
Návrh pro určení environmentálního migranta

Dopady environmentální migrace

- Migranti: ztráta domova, národní identity, kulturních tradic
- (Ne)selektivnost environmentální migrace
- **Přímé dopady:** kontaminace pitné vody, nedostatek potravin, nemoci, nedostatečná hygiena, snížení kvality života
- **Cílové země:** zhoršení životního prostředí, neřízená urbanizace, tlak na přírodní zdroje, energie, problematika odpadů
- 2017: 68,5 mil. nuceně vysídlených osob (nejvíce od r. 1945)
- **Oceánie:** jedno z nevíce ohrožených míst světa (výkyvy počasí, růst HSO, pobřežní eroze, epizody sucha)

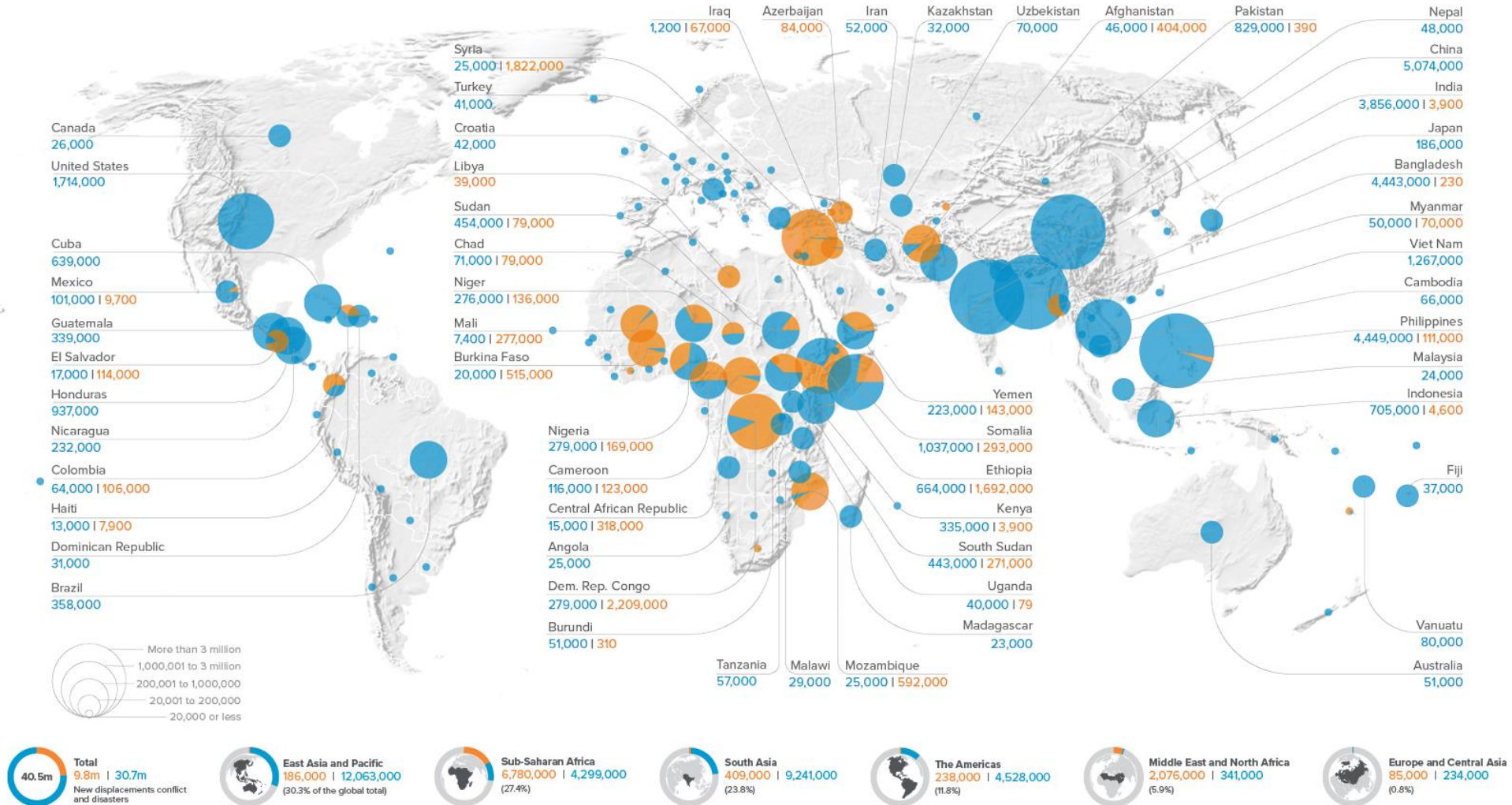
Vystěhovaní (konflikty a přírodní pohromy, 2020)

IDMC internal displacement monitoring centre

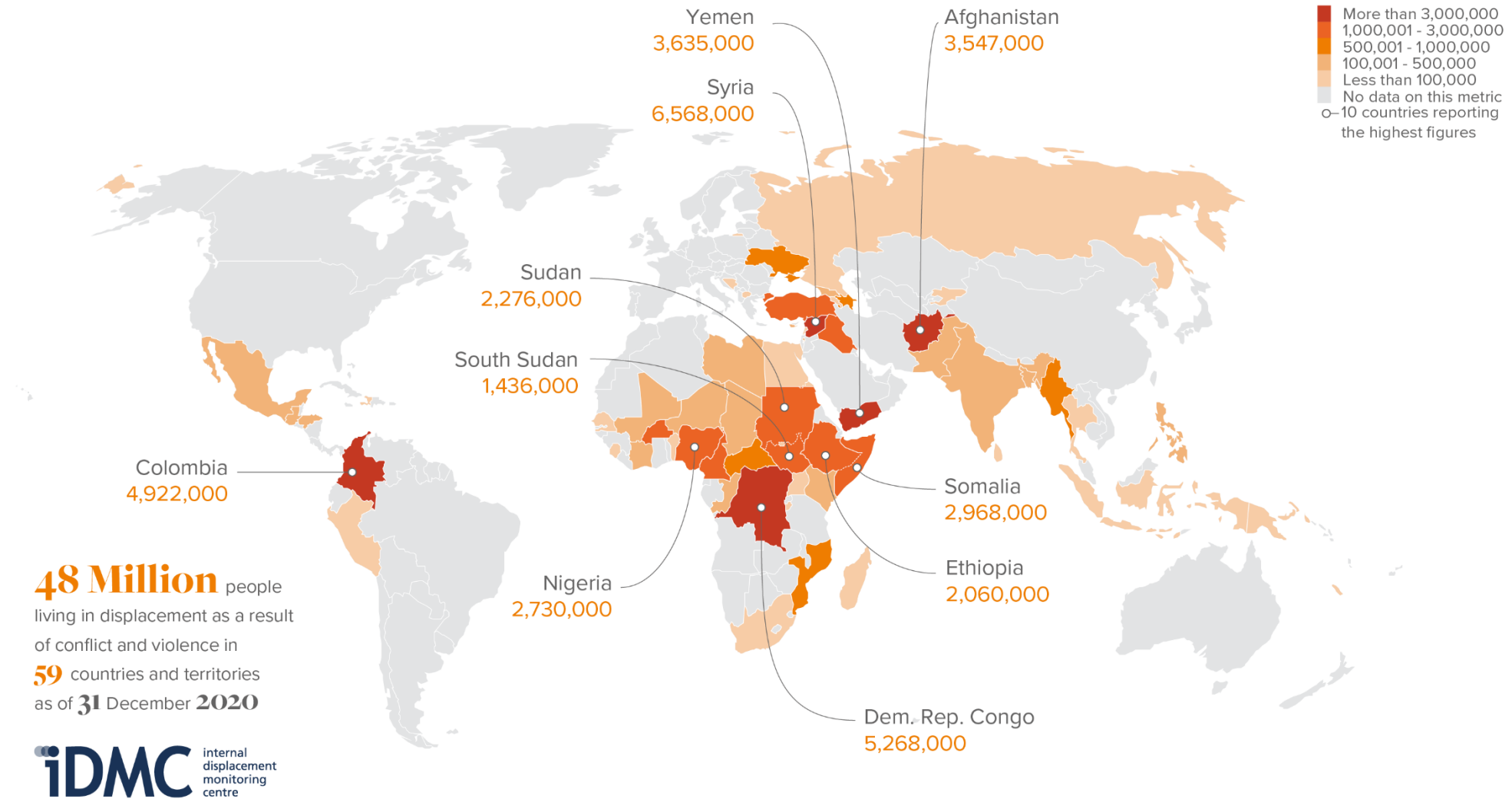
Due to rounding, some totals may not correspond with the sum of the separate figures.

Vystěhovaní (konflikty a přírodní pohromy, 2020)

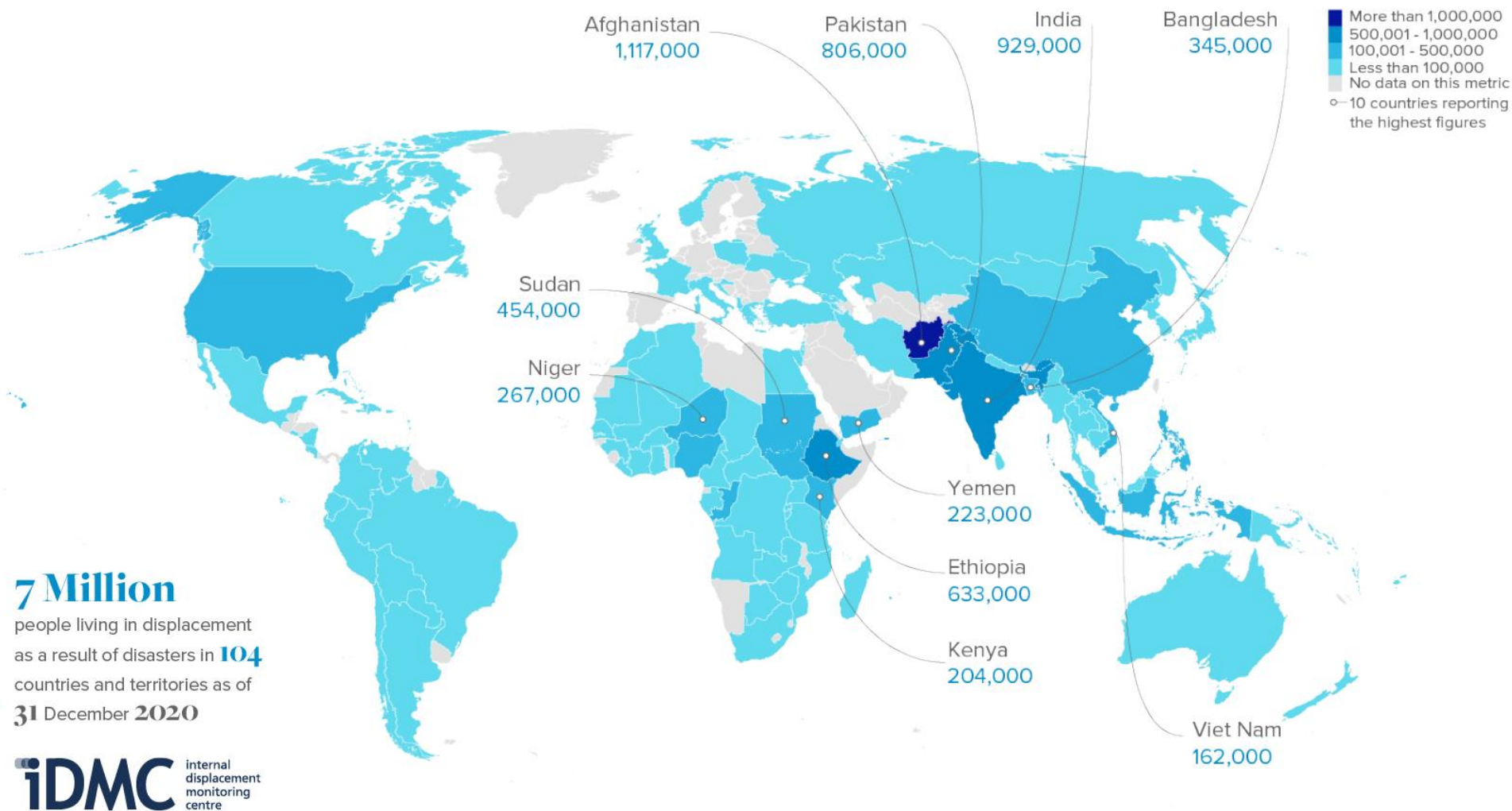

The country and territory names and figures are shown only when the total new displacements value exceeds 20,000. Due to rounding, some totals may not correspond with the sum of the separate figures. The boundaries and the names shown and the designations used on this map do not imply official endorsement or acceptance by IDMC.

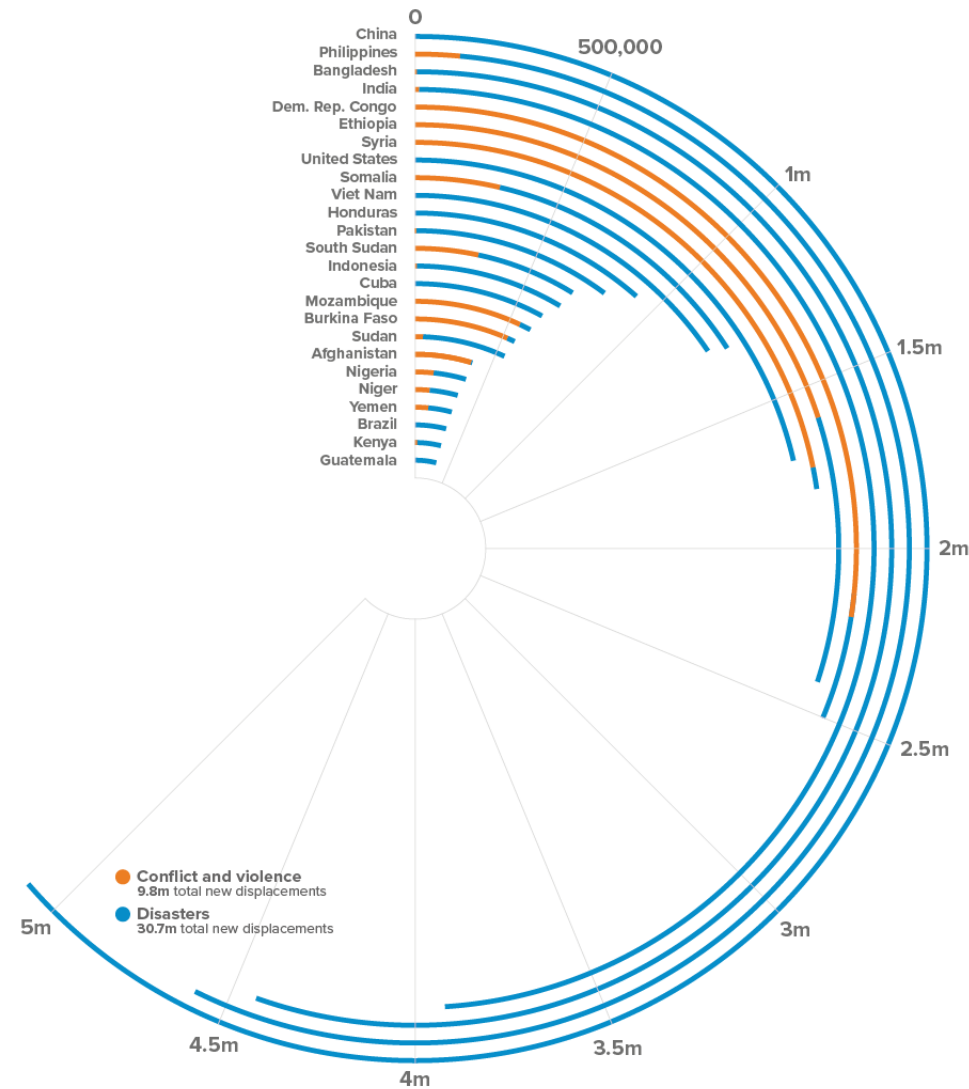
Vystěhovaní (konflikty, prosinec 2020)

Vystěhovaní (přírodní pohromy, prosinec 2020)

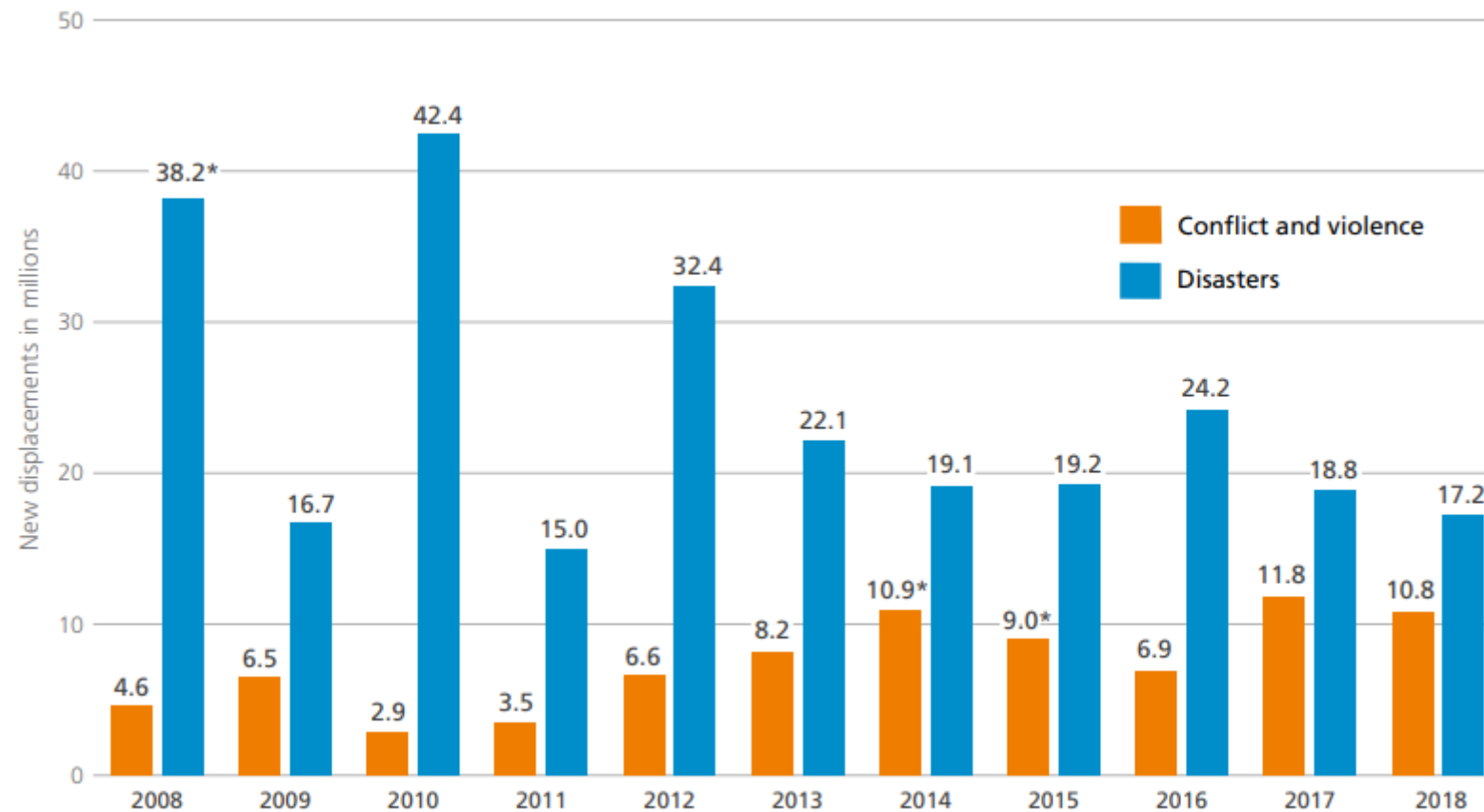
25 zemí a území s nejvyšším počtem vystěhovaných

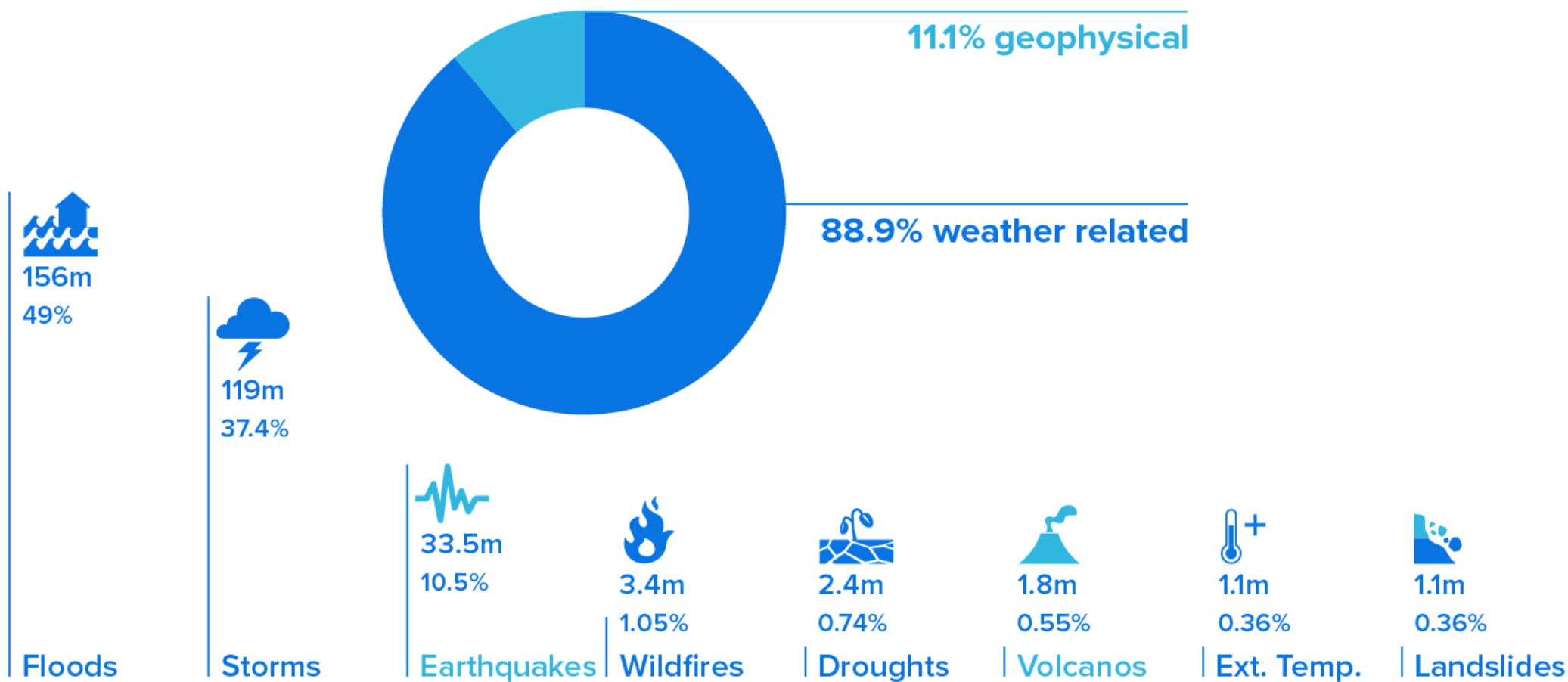
Vystěhovaní podle věku (2020)

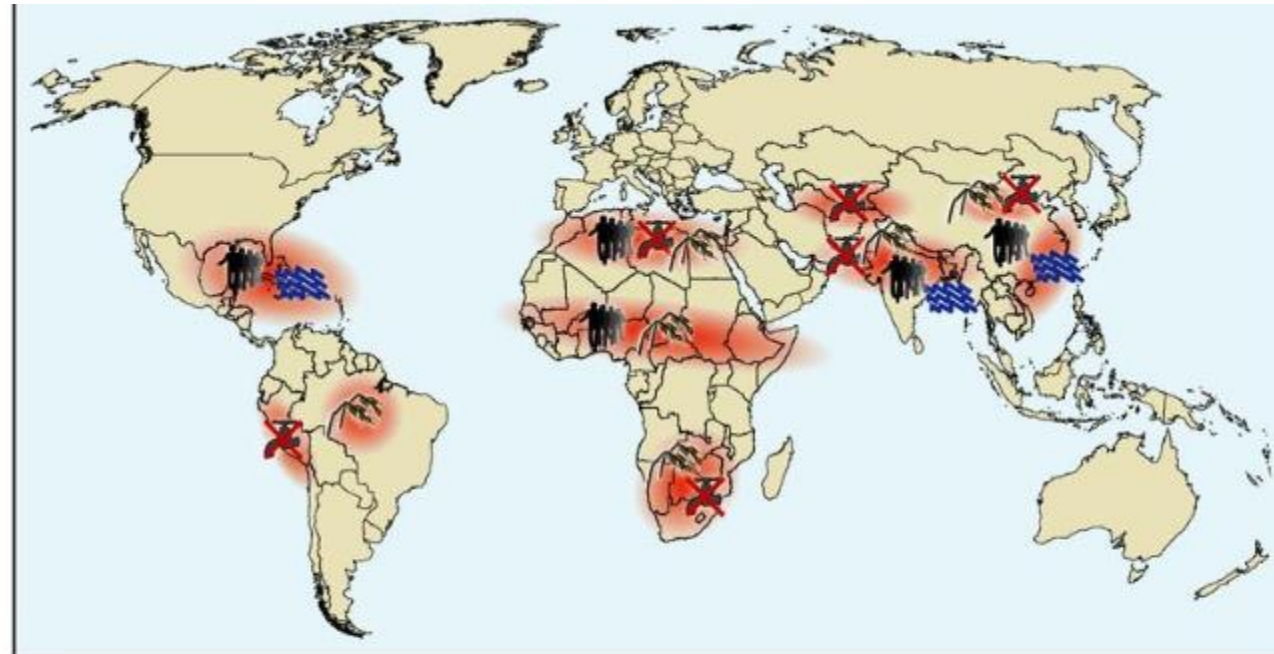
Vystěhovaní následkem konfliktů a přírodních pohrom (2008–2018)

Vystěhovaní (přírodní pohromy, 2008–2020)

Vybraná bezpečnostní rizika spojená se změnou klimatu

Konfliktní uskupení ve vybraných ohniscích:

Úbytek zdrojů pitné vody vlivem změny klimatu

Pokles produkce potravin vlivem změny klimatu

Ohnisko

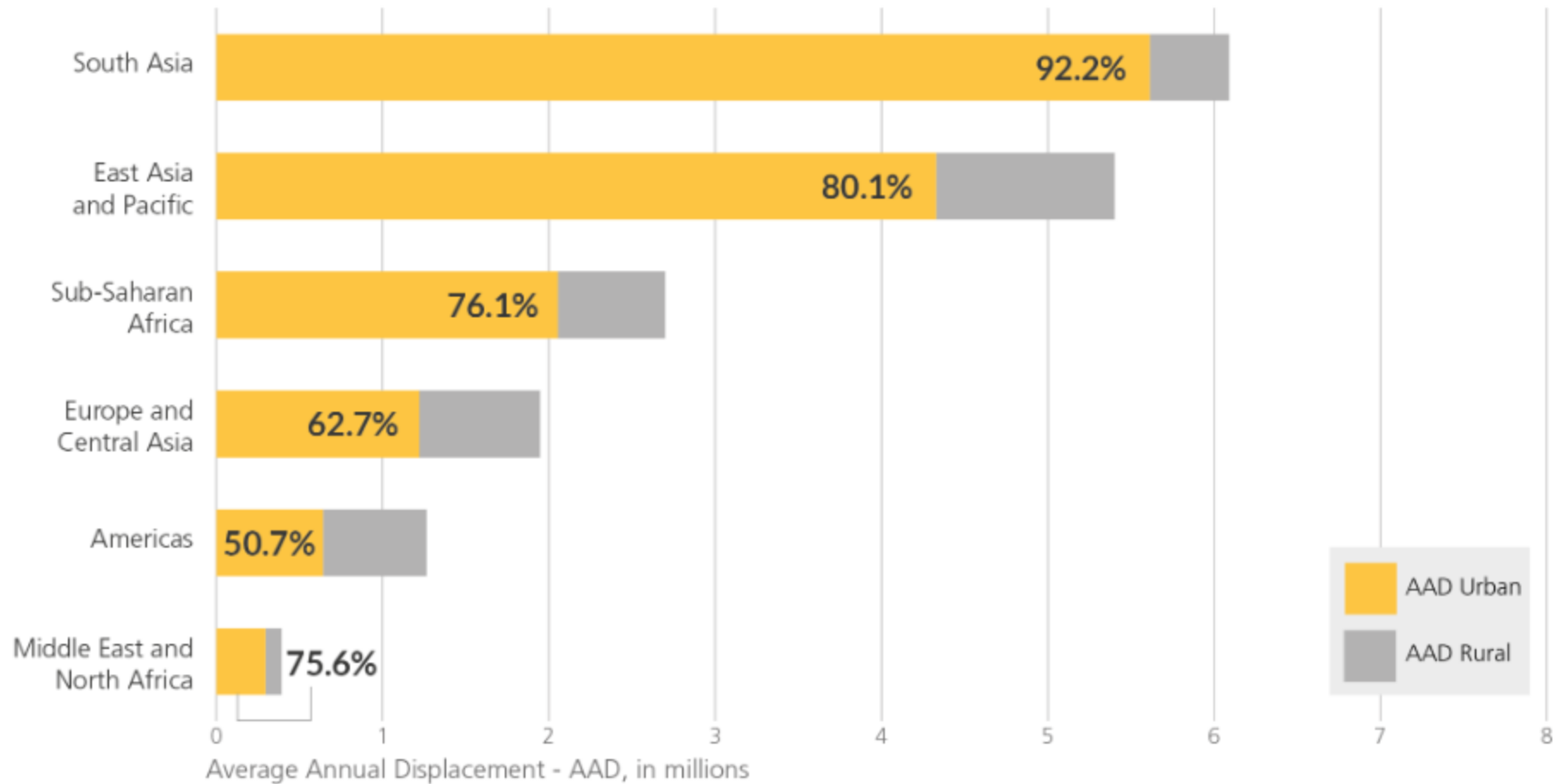
Nárůst katastrof: bouří a povodní vlivem změny klimatu

Změnou klimatu vyvolaná migrace

Lidé ohrožení vystěhováním následkem povodní (2018)

Flood displacement risk, by region

Aktuální problémy environmentální migrace

- **Neexistence jednotné definice** environmentálního migranta
- Neukotvení environmentální migrace v mezinárodním právu
 - env. migranti nemají nárok na status uprchlíka
 - žádná mezinárodní ochrana
- Tvorba definic a mezinárodních zákonů politiky „**Severu**“
- **Zastaralost** právních předpisů (Úmluva o právním postavení uprchlíků, 1951)
 - vynechání env. migrantů z migrační politiky států
- **Přetížený** současný uprchlický **režim**
 - neochota států dodržovat přijaté úmluvy týkající se migrantů a uprchlíků

Aktuální problémy environmentální migrace

- **Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky**
 - vyloučení env. migrantů ze statistik x poskytnutí první pomoci env. migrantům v r. 2010
 - snaha vyhnout se pojmům „environmentální uprchlík“ a „klimatický uprchlík“ – zavádějící pojmy podkopávající právní režim ochrany uprchlíků
- **Neexistující monitoring**
 - chybějící přesné statistiky environmentální migrace
- **Nepřipravenost států na příliv nových migrantů**

Současná řešení environmentální migrace

- **Protokol o environmentálním uprchlictví (2006)**
 - iniciativa za mezinárodní uznání env. migrace
 - iniciátoři Maledivy, Bangladéš
- **Newyorská deklarace pro uprchlíky a migranty (2016)**
 - Globální kompakt pro uprchlíky
 - Globální kompakt pro bezpečnou, řádnou a legální migraci

Environmentální migrace v národní politice

- **Švédsko a Finsko**

- uznaný status „environmentální migrant“
- udělení **formálního ochranného statutu**
- **Švédsko**: environmentálním migrantem pouze osoba zasažená náhlou environmentální událostí (environmentální uprchlík), vyloučení environmentálně nucených migrantů

Možná řešení environmentální migrace

- **Prevence** environmentální problémů (systém včasného varování (EWS), ekologičtější chování)
- **Zamezení devastace** ŽP
- Zavedení **jasné definice** environmentální migrantů
- **Rozšíření působnosti** Úmluvy o právním postavení uprchlíků
- Tvorba **regionálních smluv** přizpůsobených specifickým požadavkům daných regionů

Budoucí vývoj

- Odhadovaný počet environmentální migrantů do r. 2050: 200 mil.
- Počet obyvatel měst s výrazným nedostatkem vody: 150 mil.
- Nárůst počtu obyvatel žijících v záplavových území:
 - Afrika: r. 2000: 2 mil., r. 2060: 26–36 mil.
 - JZ Asie: r. 2000: 4 mil., r. 2060: 35–59 mil.
 - JV Asie: r. 2000: 7 mil., r. 2060: 30–49 mil.
 - V Asie: r. 2000: 18 mil., r. 2060: 45–67 mil.

Environmentální migrace – Aleppo, Sýrie

Environmentální migrace - Filipíny

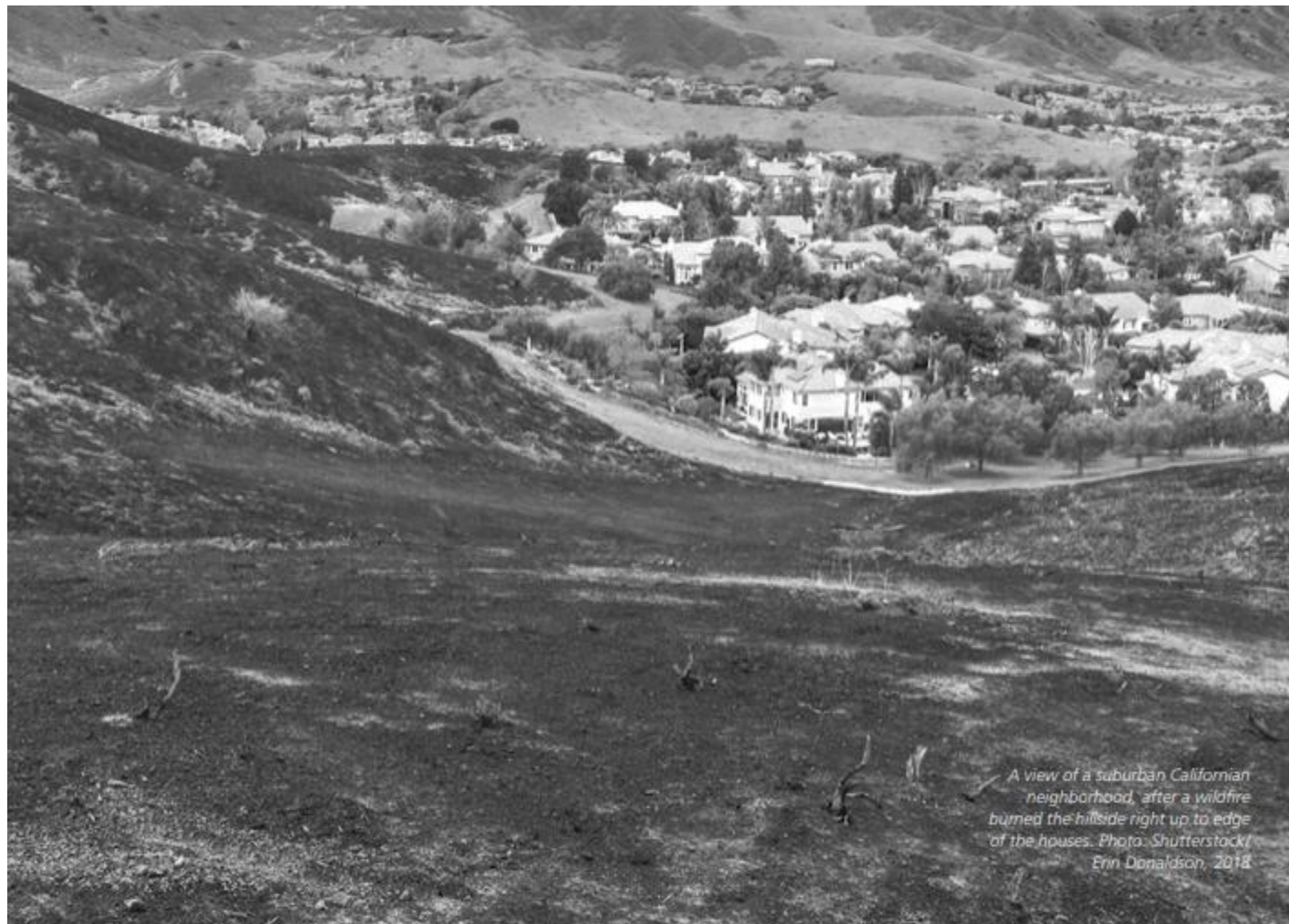

In April and May 2018, the Government of the Philippines allowed residents of Marawi City to visit their homes, which had been left in ruins after the five-month long conflict. Photo © UNHCR/ Alecs Ongcal, April 2018

Environmentální migrace - Afghánistán

Environmentální migrace - Kalifornie, USA

A view of a suburban Californian neighborhood, after a wildfire burned the hillside right up to edge of the houses. Photo: Shutterstock/ Erin Donaldson, 2018

Otázka dne

Jak byste Vy sami definovali environmentálního migranta a měly by být na environmentální migranty brány jiné ohledy než na jiné migranty?

Literatura

- Stojanov, R., Novosák, J., Kavanová, K. (2007): Migrace obyvatel v kontextu environmentálních změn. Geografické rozhledy, 18, 5, s. 28–29 .
- Venc, J. (2018): Environmentální migrace. In. Pražský studentský summit. AMO, 18 s.
- Environmentální migrace - úvod do tématu. Dostupné online: <http://www.rozvojovka.cz/analyzy/38-environmentalni-migrace-uvod-do-tematu.html> (29.10.2019)
- Global Report on Internal Displacement 2021. Dostupné online: <https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2021/> (4.12.2021)

Děkuji za pozornost